

22.12.23

9-А клас

Історія України

вч. Рзаєва Н.О.

### Тема: Наш край на поч. XIX ст.

**Мета:** охарактеризувати повсякденне життя українців на поч. 19 ст: побут, традиції, звичаї, народні свята, формувати вміння працювати з першоджерелами, виділяти головне, виховувати повагу до історичного минулого України.

### Актуалізація опорних знань

**Дике Пóле** — традиційна назва чорноморських степів у XVI—XVII вв. У вузькому розумінні — історична назва нерозмежованих і слабо заселених причорноморських степів.



### Робота з картою





Постійні поселення на Криворіжжі виникають у першій третині XVIII століття з організацією зимівників Ігульської паланки Запорозької Січі, хоча й до того криворізькі степи неодноразово ставали ареною протиборства козаків із татарами Орди. Донині в топоніміці Кривого Рогу зустрічаються корені тюркського походження – назва сучасного мікрорайону «Карачуни» в перекладі з татарської означає «чорна смерть». За легендою, колись тут козаки зробили засідку на татар і знищили весь їхній загін.



У 1770–1771 роках у Кривому Розі розташовувалася Ставка Коша Запорозької Січі. Залишки її фортифікаційних споруд археологи знаходили поблизу кургану Царева Могила, розташованому в Центрально-міському районі Кривого Рогу.

Хвилинка відпочинку. Гімнастика для очей

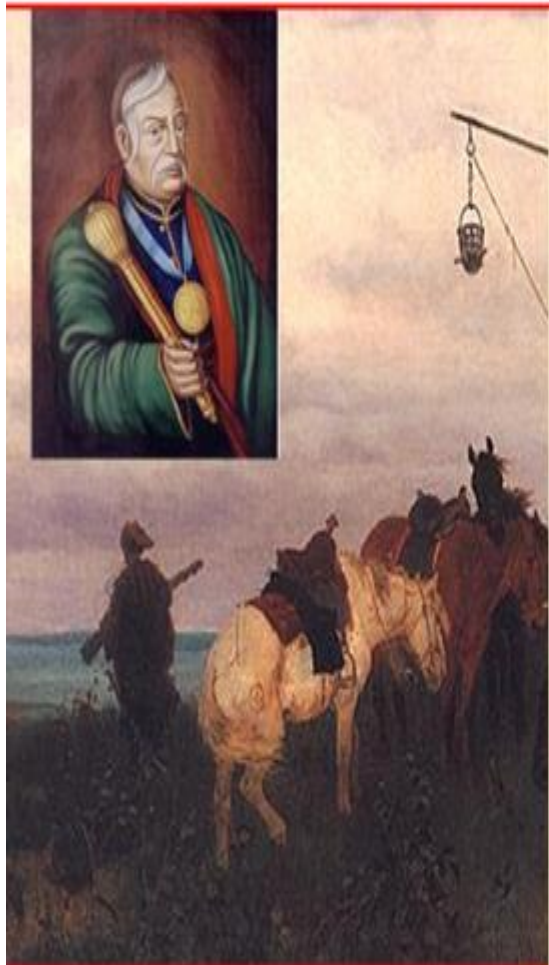
[https://youtu.be/u\\_fLRqqJ59E?si=uANSHgRkLIGVwBpf](https://youtu.be/u_fLRqqJ59E?si=uANSHgRkLIGVwBpf)





**У 1775 році** після завершення чергової російсько-турецької війни фельдмаршал Рум'янцев-Задунайський віддав **наказ кошовому отаману Запорозької Січі**

**П. Калнишевському заснувати лінію поштових станцій для здійснення зв'язку між арміями.**



Наказ було виконано, про що зазначено в повідомленні отамана Коша Запорозького Петра Калнишевського генерал-поручнику Прозоровському від 29 квітня 1775 року: «...для комунікації в Кінбурн пошти від Новоросійської губернії у володіннях Запорозького війська до шанця Олександрівського прямо Інгульцем; у Курячій балці Саксагані поставлена 27 квітня 1775 року в Кривому Розі поштова станція...». Отже, пошта в урочищі Кривий Ріг почала діяти 27 квітня (8 травня) 1775 року. В третьому пункті «Расписания учрежденных от Новороссийской губернии в запорожских пределах до Александровых Шанцев почты ...» вказується: **«В Кривим Роге в Саксагані казаків 5, лошадей 10 от куреней Вышестеблецкого, Нижестеблецкого, Деревянковского, Уманского, Полнобелотского».**

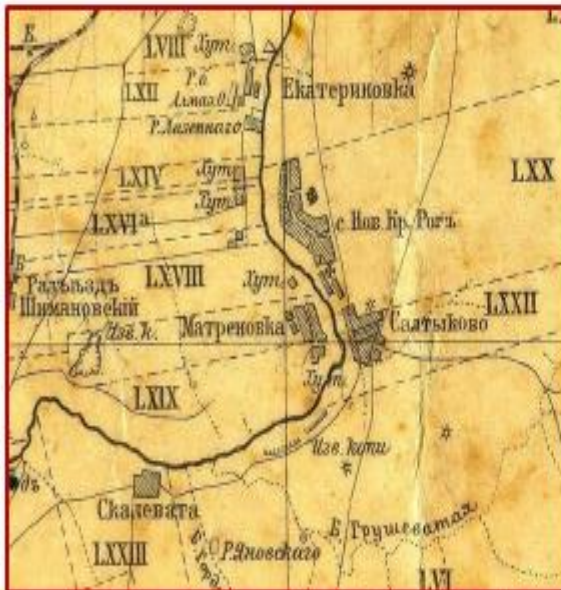
**Ця дата вважається офіційною датою заснування Кривого Рогу, однак існують сучасні історичні дослідження, які свідчать про значно раннішу дату.**





**Легенду про Кривий Ріг записав історик О. Мельник.**

«Засновником першого зимівника на Криворіжжі був героїчний козак Ріг. За легендою, отримавши в боях поранення в ногу чи втративши око, прозваний через це «Кривим», він облишив службу й оселився в місці злиття двох річок – Саксагані та Інгульця. Поступово поряд із ним селилися інші відставні запорожці, чумаки та селяни. Зимівник збільшувався, згодом став хутором, а потім переріс у село.»



Поселення швидко зростало і вже в 1781 році налічувало 412 дворів із 2 184 мешканцями.

Новий етап в історії Кривого Рогу розпочався після ліквідації Запорозької Січі та роздачі царями цих земель у володіння російським дворянам, переселенцям з інших країн і козацькій старшині – з'являються панські села, поселення колоністів і кріпаків, перевезених із інших губерній.



**1860 року Кривий  
Ріг проголошено  
містечком**

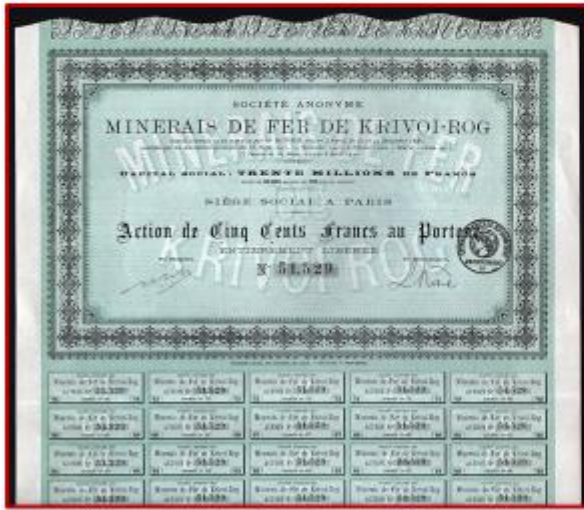


Вдале розташування Кривого Рогу дозволяло активно розвивати торгівлю та ремесла. В містечку щорічно відбувається по два-три багатолюдних ярмарки. Розвиваються традиційні ремесла: гончарне, шорне, бондарне та інші.

**Дослідження «Колумба Криворіжжя» Олександра Поля стали переломними для Кривого Рогу . Були відкриті багаті поклади залізної руди.**



**З 1881 р. починається видобуток залізних руд.  
А аграрний край поступово перетворюється в  
промисловий центр імперії**



### **Узагальнення. Систематизація. Рефлексія.**

КРИВИЙ РІГ – місто обласного підпорядкування Дніпропетровської області, райцентр. Розташов. при злитті річок Саксагань та Інгулець (остання – прит. Дніпра). Залізничний вузол. Центр Криворізького залізничного басейну. Нас. 692 тис. осіб (2006).

Першим постійним поселенням на тер., що нині входить до меж сучасного міста, був зимівник. Він згадується у складі створеної 1734 Інгульської паланки. Його буд-во пов'язують з іменем козака І.Рога, який в 60–70-х рр. 17 ст. обирався кошовим отаманом Чортотлицької Січі. Від 1770 в цьому зимівнику була розташов. ставка Коша Запорозької Січі. Після завершення російсько-турецької війни 1768–1774 по тутешній тер. проліг новий поштовий тракт, одна зі станцій якого 1775 була заснована в місц. урочищі – К.Р. Біля станції утворилося поселення з однойменною назвою, згодом воно отримало статус держ. слободи. 1781 слобода К.Р. стала волосним центром, її нас. налічувало 216 осіб.

Перший наук. опис К.Р. був підготовлений 1774 Й.-А.Гюльденштедтом і видрукуваний 1791 в книзі "Путешествие через Россию и в Кавказских горах". У 2-й пол. 18 ст. в районі К.Р. починається розробка залізної руди. Докладний опис криворізьких руд дав акад. В.Зуєв, який побував тут 1781.



1817 К.Р. згадується в "Списке казенных селений Херсонского и Александрийского уезда, которые в 1816–1817 гг. были обращены в военные поселения" (див. Військові поселення). Тут були розташов. два ескадрони Бузького уланського полку. Нас. становило 1336 осіб. 1857 військ. поселення К.Р. переведено до розряду сіл, а 1860 отримало статус містечка Херсонського пов. Херсонської губернії.

Пром. видобуток криворізької залізної руди і археол. дослідження краю започаткував О.Поль. 1881 було відкрито перший на Криворіжжі Саксаганський рудник з видобутком руди кар'єрним способом. Великий вплив на розвиток економіки Криворіжжя справило спорудження 1881–84 Катерининської залізниці, яка зв'язувала Кривбас з пром. р-нами Придніпров'я і Донбасу (505,6 км; див. також Залізничне будівництво в Україні). 1897 Криворізький залізрудний р-н зайняв перше місце в Росії з видобутку руди. На 1900 тут діяли 79 рудників. У 1890-ті рр. в К.Р. з'явилася нова галузь промисловості – металургійна, це зумовило значний приплив сюди населення. На кін. 19 ст. на тер., що входить до складу сучасного міста, проживало 35 тис. осіб.

**Перегляньте відео:** <https://youtu.be/R7gT6ZHIAKs?si=sXXQkUQ6v6BM32pF>

**Домашнє завдання:** Опрацюйте опорний конспект.

**Завдання надсилайте на освітню платформу Human або на ел. адресу**

**[nataliarzaeva5@gmail.com](mailto:nataliarzaeva5@gmail.com)**

**Бажаю успіхів у навчанні!**

